

Τὸν κολοφῶνα τοῦ φιλοσοφικοῦ λυρισμοῦ ἐπέθηκεν ὁ τοῦ Goethe Φάουστ, τὸ ποιητικὸν τοῦ αἰῶνος εὐχαγγέλιον. Σαιξῆπηρ τις θὰ ἐδράττετο δι' αὐτοῦ μυρίων ἀφρομῶν ὅπως ἐμποιήσῃ ἡμῖν ὡς βαθυτάτας ἐντυπώσεις. Οὐδὲν ἀλλοτριώτερον τῶν προθέσεων καὶ τῆς φύσεως τοῦ γερμανοῦ δραματουργοῦ. Ἐν κλασικῇ ἡρεμίᾳ ἐκτυλίσσει πρὸ τῶν ὄφικλιψῶν ἡμῶν τὸ δρᾶμα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ ὡς ἐν ὄντειρῳ ἀποκαλύπτει ἡμῖν μίκην μόνην γωνίαν τῆς σκηνογραφίας, τῆς ὄποιας τὴν ὅλην παράστασιν συμπληροῖ ἐν σκεπτικῇ ἀγωνίᾳ ἡ φαντασία. Ἐνῷ δῆλον ὅτι, ἐὰν ἐποίει τὸν Φάουστ ὁ Σαιξῆπηρ, μεθ' αἰμασσούσης καρδίας θὰ ἐφερόμεθα ἀπὸ σκηνῆς εἰς σκηνὴν μέχρι τῆς τελευταίας καταστροφῆς, ὁ γαλήνιος Goethe πλήκτει μὲν συχνά καὶ βαθέως τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἀλλὰ τοὺς λυγμοὺς ἡμῶν ἀνακόπτει ἡ σκεπτικὴ τῶν λόγων αὐτοῦ παραμυθία, κατηφεῖς δὲ καὶ συνωφρωμένοι καταθέτουσεν ἐν τέλει τὸ βιβλίον ἡ καταλείπουσεν τὸ θέαμα διὰ νὰ ἔγκυψωμεν εἰς τὴν μελέτην αὐτοῦ καὶ θέαν καὶ πάλιν ἐπανειλημένως, διότι ἡμᾶς αὐτοὺς διατίθεται ὁ τὰ ἴδια πάθη ἐξαγγέλλων γερμανὸς ποιητής. Ή πολυμερεστάτη τῶν γερμανῶν ποιητῶν μόρφωσις καὶ ἡ φιλοσοφικὴ αὐτῶν ἐκ τε φύσεως καὶ μελέτης παρασκευὴ εἴναι ἀναφαίρετα καὶ θυματουργὴ καὶ ἀνεκτίμητα αὐτῶν προσόντα. Οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι τὸ τέκνον τῆς Ἀλβιώνος ὑπερβάλλει αὐτοὺς κατά τε τὴν δραματικὴν γρογότητα, τὴν τῶν παθῶν ἔντασιν καὶ τὴν ἔκχυσιν τῆς εύφυολόγου ἀλαζότητος, ἀλλ' οἱ γερμανοὶ ποιηταὶ μόνοι μετὰ τούς "Ἐλληνας ἐπλασταν καὶ ἐτελείωσαν ἰδινικὰ πρότυπα, πρὸς ὠρισμένους σκοπούς κατατείνοντα, πρότυπα αἱρόμενα μὲν ὑπὲρ τὰς καθ' ἡμέραν ἰδέας, ἀλλὰ γνήσια οὐδὲν ἥπτον τέκνα τοῦ αἰῶνος, πρότυπα, μεταλλαμπαδείνοντα εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς μακάριον τῆς ψυχῆς φῶς, πρότυπα ὄμοια κατὰ τὸ κάλλος πρὸς τ' ἀρχαῖα, ἀρχαρχούστρων τὸν ὄμως φοροῦντα τοῦ σαιξηπηρείου ῥώμακντισμοῦ τὸν χιτῶνα. Τὸν Σαιξῆπηρ ἐννοοῦμεν κρατοῦντα στιλπνὸν τῆς Κορίνθου κάτοπτρον πρὸς τὴν φύσιν ἐστραμμένον καὶ ἀποκωγραφοῦντα πιστῶς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐποχῆς του, τὴν γερμανικὴν ὄμως ἐν τῇ ποιήσει τριάδα φανταζόμεθα ἐξ ἄλλου τινος κόσμου δι' ἔξωράστικου φανοῦ ἀνταύγειν καὶ θάλπος ἐπὶ τῶν ἡρώων αὐτῶν ἀντανακλῶσαν, φωτίζουσαν ἀρά τὴν ἀνθρωπότητα, ἐξευγενίζουσαν ἐπομένως αὐτήν.

(Ἀκολουθεῖ).

N. ΤΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἡ φθιωτικὴ πόλις Ἐρέτρια.

Αναχωρῶν τις ἐξ Ἀλμυροῦ διὰ Φάρσαλον δύο ὄδους ὁρεῖται ν' ἀκολουθήσῃ, ἢ τὴν ἐξ Ἀλμυροῦ διὰ Κετικίου, διερχόμενος τὸν Ἐνιπέα πρὸς τὸν Ζερβόμυλον καὶ τὰ χωρία Κολοκόλμπας, Καπλόμπας Ἀγο καὶ Κάτω Τσικ-

τεροὶ καὶ πλ.· ἢ τὴν ἐξ Ἀλμυροῦ διὰ τοῦ χωρίου Καραδαναλίου, διερχόμενος τὴν Χώτζα-Λάκκα καὶ τὰ χωρίδια Ἰνελί καὶ Τσαγγῆ.

Διὰ τῆς δευτέρας ταύτης ὄδου ὄδεύων ὁ περιηγητὴς μεταξὺ τῶν χωρίων Ἰνελί καὶ Τσαγγῆ παρατηρεῖ ὑψούμενον λόφον κωνοειδῆ, ἀπομεμονωμένον, οὗ τὴν κορυφὴν καὶ τὰς βορείους κλιτύας περιβάλλοντας ὡραῖα λείψανα τειχῶν ἑλληνικῶν, κατασκευῆς πολυγώνου ἀποκλινούστης πρὸς τὴν κανονικήν. Ἀναρριχώμενος δὲ τὸν βουνὸν τοῦτον μετὰ ἡμίσειάς ὡραῖας πορείαν κοπιώδην ἐν μέσῳ θάμνων πυκνῶν καὶ ἀποτόμων βράχων ἀφικνεῖται εἰς τὴν κορυφὴν κύτου. Ή ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τούτου ἀποφῖς εἴναι θαυμασιωτάτην. Τὸ Φαρσάλιον πεδίον ἐξαπλούται ὡς τάπις πρὸ τῶν ὄμβρων τοῦ θεατοῦ, περιστεφόμενον ὑπὸ τερπνῶν λόφων, διειγραφόντων κανονικωτάτας γραμμὰς ἐπὶ τοῦ δρίζοντος καὶ περιοσμούμενον ὑπὸ γραφικωτάτων χωρίων. Τὸ εὔφορον τοῦτο πεδίον τῶν Φαρσάλων διαρρέει ὁ διωνίεις Ἐνιπέας, διέ, δίκην ὅφεως, περιελίσσεται ἐν τῇ πεδίᾳδι. Ἀλλ' ἡ εἰκὼν δὲν συμπληροῦται ἐπὶ εἰς τὸ βάθος διασκρίνονται αἱ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τοῦ γηραιοῦ Όλύμπου, τῶν Χασιωτικῶν ὄρέων καὶ τοῦ Πίνδου· πρὸς ἀνατολὰς ἐκτείνεται τὸ εἰνοσίφυλλον Πήλιον, ἐγκατοπτρίζομενον ἐν τῷ Παγασίτη κόλπῳ· καὶ πρὸς μεσημέριαν ἡ πολυκόρυφος σειρὰ τῆς Ὅθρους καὶ ἡ χιονοσκεπής κορυφὴ τοῦ Τυμφρηστοῦ. Μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ τερπνοτάτου τούτου θεσσαλικοῦ πανοράματος, πανοράματος συγνότατα ἀπαντῶντος ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐξετάσωμεν ἥδη ἐν συντόμῳ τὰ ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ἀρχαῖα λείψανα τειχῶν.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ὑψούται μονήρης βράχος, περιβάλλομενος ὑπὸ τῶν τειχῶν τῆς ἀκροπόλεως, ὡς καὶ ἐν ἄλλων ἀρχαίων πόλεων ἀκροπόλεσι τούτῳ παρατηρεῖται. Ἡ συνέχεια τῶν τειχῶν, ὑψούμενων τρίκα περίπου γαλλικὰ μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐνιαχοῦ, διασκρίνεται ἐπὶ καὶ νῦν ἐκεῖ δέ, ἔνθα φύσει εἴναι ὡχυρωμένος ὑπὸ τοῦ βράχου ὁ τόπος, παύει ἡ τεχνητὴ ὄχυρωσις, ἰδίως δὲ τούτῳ συμβαίνει ἐπὶ τῆς ΒΑ πλευρᾶς τοῦ λόφου, ἔνθα ὁ βράχος ἀποτόμως καταπίπτει διὰ τῶν πλευρῶν τοῦ λόφου εἰς τὸ παραρρέον ρύάκιον. Η τοιαύτη ἀναλογία παρατηρεῖται καὶ ἐν Φαρσάλῳ καὶ ταῖς Θήραις ταῖς Φθιωτισιν, ἀλλ' ὅτι ἀξιοπερίεργον παρουσιάζουσι τὰ τείχη ταῦτα, τούτῳ λείπει ἐν ἐκείνοις. Ποιῶν δὲ τοῦτο; Η πρὸς τὸ μεσημέρινὸν μέρος τοῦ λόφου ὑψούμενό σειρὰ τῶν τειχῶν διακόπτεται ὑπὸ τεσσάρων βράχων μικροτέρων, ἐφ' ἐκάστου δ' αὐτῶν φαίνονται ἵχνη τῶν ἀρχαίων πύργων, ὑψούμενων ποτὲ ἐπ' αὐτῶν, νῦν δὲ τῶν κρηπιδωμάτων αὐτῶν μόνον διατηρούμενων. Καὶ ἐπὶ τῆς ΝΔ δὲ γωνίας τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ὑψούται ὁ βράχος μείζων τῶν δύο ἄλλων καὶ ἐλάσσων τοῦ τῆς δυτικῆς καὶ ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν ἐκείνῳ, ὑψούντο ποτὲ πύργος μείζονες τῶν δύο ἄλλων, ὃν μόνον ἵχνη σώζονται. Εκ τῶν δύο τούτων ὑψίστων στρεμέων τοῦ λόφου ὑπὸ γωνίαν ὄρθην διευθύνονται πρὸς Β ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ λόφου τὰ τείχη τῆς πόλεως ἀλλὰ πρὸς ἡ περιγράψωμεν τὴν πλευρὰν ταῦτην τοῦ λόφου προσεκπληρώσωμεν τὴν λοιπὴν

περιοδείαν τῆς ἀκροπόλεως. Τὴν Β πλευρὰν τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἑτέρου βράχου περιβάλλει ἑτέρα σειρὰ τειχῶν, συγκειμένων ἐκ μεγάλων ὄρθιογωνίων λίθων, ἀτινα, καὶ περικαλυμμένα ὑπὸ θάρην, δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτατην. Σχηματίζουσι δὲ τὰ τείχη ταῦτα μετὰ τῶν τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ὄρθιογωνίων κανονικώτατον, διακοπτόμενον μόνον κατὰ τὰς ἔξοχὰς τῶν πύργων. Τὰς δύο παραλλήλους γραμμὰς τοῦ ὄρθιογωνίου τούτου συνδέει ἑτέρα καθέτος επ' αὐτῶν, συγκειμένη ἐκ κανονικῶν ὄρθιογωνίων λίθων, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας σώζεται πύλη στενή, τεσσάρων ποδῶν πλάτους, ἡς μόνον αἱ παραπτάσεις ἐκ μεγίστων ὄρθιογωνίων λίθων υψοῦνται. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ διὰ τῆς σειρᾶς ταύτης τῶν τειχῶν σχηματίζομένου τετραγώνου φαίνονται ἔχην καὶ κρηπιδώματα ἀρχαίων κτιρίων ἐκ μεγάλων ὄρθιογωνίων λίθων συγκείμενα κατὰ τὴν ἔξω ἐπιφάνειαν, ἐκ μικροτέρων δὲ κατὰ τὴν ἔσωτερικήν. Παρὰ δὲ τὴν σειρὰν ταύτην ὑψοῦνται λόφος κειροποίητος μικρός, ὃς ἀναμφιθίλως καλύπτει ἀρχαῖον οἰκοδόμημα, καὶ περὶ αὐτὸν, ἐκτὸς τῆς σειρᾶς τῶν τειχῶν διακρίνονται ἔχην κρηπιδώματος σχήματος τετραγώνου ισοπλεύρου, οὗ αἱ πλευραὶ ἔξωθεν μὲν σύγκεινται ἐκ μεγάλων ὄρθιογωνίων λίθων, ἔσωθεν δὲ ἐκ μικροτέρων. Ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν τειχῶν τῆς ἀκροπόλεως παρατηροῦνται συντρίμματα κεράμων, πηλίνων ἀγγείων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἔξω ὀπτῆς γῆς, ὡν πλειστά εἰσι λεπτοτάτης ὅμις καὶ κομψοτάτης κατασκευῆς, κεχρωματισμένα ἀμφοτέρωθεν δι' ὥρκίου μέλανος χρώματος. Περισυνέλεξά τινα ἔξω αὐτῶν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ἀνακάθεσέως μου περιλύπως βυθίζομενος εἰς τὴν ἀρχαιμέτητην καὶ ἀναπολῶν τὸ παρελθόν τοῦ περικλεοῦς πλὴν ἀτυχοῦς ἡμῶν γένους. Ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ τῶν τειχῶν τῆς ἀκροπόλεως δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τοὺς περικαλλεῖς ναοὺς τῆς πόλεως ταύτης, τὰ διπλοφυλάκια καὶ ἐν γένει τὰ λαμπρότερα καὶ μᾶλλον ἀξιοθέατα οἰκοδόμηματα αὐτῆς. Κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς ἀκροπόλεως ἐλησμόντας νὰ προσθέσω ὅτι ὁ λόφος οὗτος ἔχων μεγίστην ὄμοιότητα πρὸς τὸν τῆς ἀκροπόλεως τοῦ ἀστεως τῆς Παλλαδίου, εἶναι ταπεινότερος πρὸς μεσημβρίαν, ἐν ᾧ πρὸς βορρᾶν εἶναι μᾶλλον ἐπιμήκης. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ ἀκρόπολις.

'Ἐν δὲ τῇ κατωφερείᾳ τοῦ λόφου δύο σειραὶ τειχῶν ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῶν προπόδων σχεδὸν αὐτοῦ ἐκτείνονται, ὡν ἡ μὲν ἀνατολικὴ ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ χωρίον Τσαγγάλι, ἡ δὲ δυτικὴ ἡ πρὸς τὸ χωρίον Ινελί. Καὶ ἡ μὲν ἀνατολικὴ ἀρχομένη ἐκ τοῦ βράχου ἐκτείνεται ἐν τῇ κατωφερείᾳ τοῦ λόφου μέχρι σχεδὸν τῶν προπόδων αὐτοῦ. Η δὲ δυτικὴ σειρὴ ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ βράχου ἐκτείνεται ἐν τῇ κατωφερείᾳ τοῦ λόφου μέχρι τῶν προπόδων αὐτοῦ, ἔνθα συναντᾷ τὴν βόρειον σειρὰν τῶν τειχῶν. Τὰ τείχη ταῦτα σχηματίζουσι τετραγώνον, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ πόλις, κατ' ἀναλογίαν ὅλων τῶν ἀρχαίων πόλεων. Σύγκεινται δὲ τὰ τείχη ταῦτα ἐκ μεγάλων ὄρθιογωνίων λίθων κανονικάτατα τεθειμένων ἐπ' ἀλλήλων ἐνιαχοῦ δὲ ἡ κατασκευή

αὐτῶν εἶναι παλύγωνος ἀποκλίνουσα πρὸς τὴν κανονικήν. Αἱ δύο ἔξωτερικαί πλευραὶ σύγκεινται ἐκ μεγάλων ὄρθιογωνίων ἡ πολυγώνων λίθων κανονικῶν, προσηροσμένων ἀλλήλοις οὕτω τεχνητῶς, ὡστε οὐδεμία ἀνάγκη ἡ ἑτέρας κολλητικῆς ὑλῆς· αἱ δὲ δύο ἔσωτερικαὶ πλευραὶ τῶν τειχῶν ἐνιαχοῦ εἰσὶ κατεσκευασμέναι ἐκ μικροτέρων πολυγώνων λίθων ἡμικατειργασμένων· διότι ἐκ τοῦ ἕσω μέρους τῶν τειχῶν οὔτε ἡ κορυφότης οὔτε ἡ στερεότης ἦν τόσῳ ἀναγκαῖα· τὸ δὲ μεταξὺ διάστημα ἐπληρούμενο διὰ χαλίκων καὶ χώματος, καθάπερ τὸ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου¹ περιγραφόμενα μακρὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν πάχος δὲ ἔχουσιν ἐνὸς καὶ ἡμίσεως γαλ. μέτρου. Καὶ τοιαύτη μὲν γενικώτερον ἡ κατασκευὴ τῶν τειχῶν περιγράψωμεν δὲ ἥδη λεπτομερέστερον ἐκάστην πλευράν.

'Η δυτικὴ πλευρὰ σχηματίζει τεθλασμένην γραμμὴν κατὰ τὴν ἐκ τῆς κορυφῆς κλίσιν τοῦ λόφου πρὸς τὰ κάτω· τοῦτο δὲ οὐχὶ ἀσκόπιας ἐγένετο, ἀλλὰ χάριν στρατηγικοῦ σχεδίου· διὸ ὀφελουσιν οἱ περιγράφοντες τὰς ἀρχαῖας πόλεις, ὡν τὰ ἐρείπια τῶν τειχῶν σφίζονται σχεδὸν τέλεια, νῦν ἔξετάζωσιν αὐτὰ λεπτομερῶς καὶ εἰ δύνατόν παραθέτωσι καὶ πίνακα ἐμφαίνοντα τὴν διάταξιν αὐτῶν πρὸς ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῆς ὄχυρωματικῆς τῶν ἀρχαίων. Αἱ θλάσσαις αὖται τῆς κανονικῆς σειρᾶς τῶν τειχῶν σχηματίζουσαι γωνιώδεις ἔξοχὰς δίκην λοξῶν πύργων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀρχιοῦνται, ἐρ' ὅσον πλησιάζουσι τὰ τείχη πρὸς τὴν κατωφέρειαν καὶ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου· ἐν τῇ προτελευταίᾳ δὲ θλάσσαι τῶν τειχῶν σχηματίζεται πύργος καὶ πύλη πλάτους 12 ποδῶν δεξιούθεν ἔχουσα τὸ Πύργον. 'Η διάταξις τῆς πύλης ταύτης εἶναι λοξή, ὡν δὲ πύργος σχηματίζεται ἔσωθεν τῶν τειχῶν, ἐνῷ ἔξωθεν ἀντὶ τούτου πάραγει ἡ γωνιώδεις ἔξοχή. Μετὰ τὴν πύλην ἐκτείνεται αὐθίς ἡ σειρὴ τῶν τειχῶν σχηματίζουσα πλεόν εὐθεῖαν γραμμὴν μέχρι τῆς συναντήσεως αὐτῆς μετὰ τῆς βορείου πλευρᾶς, ἔνθα τελευτᾷ εἰς πύργον.

'Ἐν τῷ πύργῳ, ὑψούμενῷ 2 σχεδὸν μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, οἱ λίθοι εἰσὶ μεγάλοι ὄρθιογωνίοι, τὸ δὲ μεταξὺ διάστημα εἶναι πεπληρωμένον διὰ χαλίκων καὶ χώματος. Παρὰ τὸν πύργον κεῖται πύλη ἐστραμμένη πρὸς βορρᾶν 10 ποδῶν πλάτους καὶ παρ' αὐτὴν δεξιὰ ἐρείπια ἀρχαίου πύργου. 'Εντεῦθεν ἀρχεται ἡ σειρὴ τῶν τειχῶν τῆς βορείου πλευρᾶς, κεκαλυμμένων ὑπὸ θάρην μετὰ τὸ πέρας τῆς διαστήματος παρατηροῦνται τέσσαρες πύργοι, ὡν ὁ τελευταῖος κεῖται εἰς τὸ ΒΑ μέρος τοῦ περιβόλου τῶν τειχῶν. 'Απ' αὐτοῦ ἀρχεται ἡ ἀνατολικὴ σειρὴ τῶν τειχῶν σχηματίζουσα ἐκ μικρῷ διαστήματη καμπύλην γραμμὴν μετὰ τὸ πέρας τῆς διαστήματος παρατηρεῖται ἡ κυριωτέρη πύλη τῆς πόλεως. 'Η διάταξις τῆς πύλης ταύτης δὲν εἶναι ὡς αἱ τῶν λοιπῶν· ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτῆς προεκτείνονται γωνιώδεις ἔξοχαι τῶν τοιχῶν καὶ ἐν αὐταῖς υψοῦνται ἡ πύλη ἔχουσα πλάτος 12 ποδῶν ἀγγλικῶν καὶ ὑπερασπιζομένη ἀριστερόθεν

1) Θουκυδ. Α'. 73.

διὰ πύργου. Εὔρεται οὖσα κατὰ τὴν βάσιν ἡ πύλη αὐτῆς βαθμηδὸν στενοῦται, ἐφ' ὃσον πλησιάζει πρὸς τὴν κορυφὴν, κατὰ τὸν δωρικὸν ρυθμόν. Ἐντὸς τῶν τειχῶν παρατηρεῖται ἑτέρα σειρὰ τειχῶν συνεχομένη μετὰ τῶν ἄλλων τειχῶν ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι, καὶ διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς εἰζόδου καὶ διὰ τὴν στήριξιν τοῦ χώματος, ὅπως μὴ τοῦτο καταρρέῃ ἐν καιρῷ πολυυρμβρίας, γροτομένουσα. Η διάταξις τῆς πύλης ταύτης εἶναι λοξὴ· ἐκ τῆς ἀριστερῆς γωνιώδους, δίκην πύργου, ἔξοχῆς τῶν τειχῶν ἔξακολουθεῖ ἡ σειρὰ τῶν τειχῶν διακοπομένη μόνον κατὰ τὸ μέσον, ἔνθα παρατηρεῖται πύλη ἐστεγασμένη καὶ τελευτῶσα εἰς ἑτέραν γωνιώδη ἔξοχὴν καὶ ἔξακολουθοῦσα εὐθεῖα μέχρι τοῦ βράχου τῆς ἀκροπόλεως ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς παρατηρεῖται ἑτέρη πύλη μικρὰ ἐστεγασμένη διὰ τῶν μεγάλων ὄθρογωνίων λίθων ἀμφότεραι αὐτῆς αἱ πύλαι εἰσὶ κεκλεισμέναι διὰ τῶν καταπεσόντων λίθων ἐκ τῶν τειχῶν καὶ τῶν συσταρεύοντων χωμάτων καὶ θάμνων. Η διάταξις τῆς μεσαίας μικρᾶς πύλης εἰναι λοξὴ δεξιά. Ἐν δὲ τῷ βράχῳ τῆς Β. Α. πλευρᾶς τῆς ἀκροπόλεως τελευτῇ ἡ σειρὰ αὐτῆς τῶν τειχῶν, καθισταμένης περιττῆς καὶ τεχνητῆς ὄχυρώσεως, ἔνεκεν τῆς φυσικῆς ὄχυρότητος τοῦ βράχου. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ κατασκευὴ καὶ διάταξις τῶν τειχῶν, ὃν ἀκριβεστέραν ἴσως εἰκόνα ἡδύνατο νὰ λάβῃ τις διὰ διαγράμματος ἡ φωτογραφικῆς εἰκόνος, ἔτι δὲ ἀκριβεστέραν δι' ἴδιας αὐτοψίας.

(Ἀκολουθεῖ).

N. ΓΙΑΝΝΗΟΥΛΟΣ.

G. E. LESSING.

ΛΑΟΚΟΩΝ*

της

ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΟΡΙΟΝ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Ομοίως διαιρεῖ ὁ Μποαβέν τὴν εἰκόνα τῆς πολιορκουμένης πόλεως εἰς τρεῖς διαφόρους εἰκόνας. Ἡδύνατο ἐπίσης νὰ διαιρέσῃ ταύτην εἰς δώδεκα μᾶλλον ἡ τρεῖς. Διότι, ἀφοῦ ἡ πατὴ δὲν ἐνόπισθε τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ καὶ ἀπῆται ἀπ' αὐτοῦ ἵνα ὑποπέσῃ εἰς τὰς ἐνότητας τῆς ὑλικῆς εἰκόνος, ὥν ἡδύνατο νὰ εἴη διότι τόσῳ περισσότερας παραβάσεις τῶν ἐνοτήτων τούτων ὥστε σχεδὸν ὅτι ἀνάγκη ἐκάστῳ ἴδιαιτερῷ χαρακτῆρι τοῦ ποιητοῦ ἴδιαιτερον κῶσθον ἐπὶ τῆς ἀσπίδος νὰ δοῖσθη. Κατὰ τὴν ἐμὴν ὅμως γνώμην ὁ "Ομηρος" ἐν γένει δὲν παρουσιάζει ἡ δέκα διαφόρους εἰκόνας ἐπὶ τῆς ὅλης ἀσπίδος, ὃν ἐκάστη ἀρχεται δι' ἐνὸς ἐν μὲν ἐτευξε, ἐν δὲ ποιησε, ἐν δὲ τηθειει ἐν δὲ ποικιλε ἀγριγυνηεις. "Οπου αὗται αἱ εἰσαγωγικαὶ λέξεις δὲν ἀπαντῶσιν οὐδαμῶς δικαιούμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ἴδιαιτεραν εἰκόνα· ἀπ' ἐγαντίας δέον πᾶν διτι αὗται

συνδέουσι νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἐν τι δἰκον, ἐξ οὐ ἐλλείπει ἀπλῶς ἢ αὐθαίρετος συγκέντρωσις ἐν ἐνὶ καὶ μόνῳ χρονικῷ σημειῷ, διπερ ὁ ποιητὴς οὐδέλλως ἦν ὑποχρεωμένος ν' ἀναφέρῃ ἐὰν δὲ πολλῷ μᾶλλον ἀνέφερε τοῦτο, ἐὰν προσεκολλᾶτο ἀκριβῶς εἰς τοῦτο, ἐὰν μὴ ἄφινε τὸν ἐλάχιστον χαρακτῆρα νὰ παρεισθροῦσῃ, διτις ἐν τῇ πραγματικῇ ἐκτελέσει δὲν θὰ ἔτο δυνατὸν νὰ συνενθῇ μετ' αὐτοῦ, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐάν ὁ ποιητὴς ἐφέρετο, ὡς οἱ κατίγοροι αὐτοῦ ζητοῦσι, πράγματι οὐδὲν μὲν θὰ εὑρισκον οἱ κύριοι οὗτοι ἐν αὐτῷ νὰ κατηγορήσωσιν, ἀλλὰ πράγματι καὶ οὐδεὶς φιλόκαλος ἀνθρώπος θὰ εὑρισκέ τι παρ' αὐτῷ νὰ θαυμάσῃ.

Ο Πόπ οὐ μόνον ἔρεσθαι τὸν ὑπὸ τοῦ Μποαβέν γενομένην διαιρέσιν καὶ διαζωγράφησιν, ἀλλ' ἐπίστευεν διτι πράττει ιδιάζον τι, δεικνύων διτι ἐκάστη τῶν οὕτω διηρημένων εἰκόνων ἐκτίθεται κατὰ τοὺς αὐτοπορτάτους κανόνας τῆς συνήθους σημερον ζωγραφικῆς. Ἀντίθεσιν, προοπτικήν, τὰς τρεῖς ἐνότητας, τὰ πάντα εὔρεν ἐν τούτῳ καλλιστα διαφαινόμενα· εἰ καὶ καλῶς δηδον οὗτος ἐγίνωσκεν διτι ἐπὶ τῇ βάσει καλῶν καὶ ἀξιοπίστων μαρτυριῶν ἡ ζωγραφική κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου ἦν ἔτι εἰς τὰ σπάργανα, ὁ "Ομηρος" ὅμως δινάμει τοῦ θείου αὐτοῦ νοῦ δὲν φάνεται νὰ προσεκολλᾶτο εἰς ἐκεῖνο, διπερ ἡ ζωγραφική τότε ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ ηδύνατο νὰ κατορθώσῃ, νὰ ἐμάντευσε δὲ πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνο, διπερ αὐτῷ ἐν γένει δινάται νὰ ἐκτελέσῃ ἡ καὶ ἐκεῖναι αἱ μαρτυρίαι δὲν ποέπει νὰ δισαν τοδούτον ἀξιόπιστοι, ὥστε νὰ μὴ ἔναι αἱ προτιμήσεως ἡ διατήρησις ἀσπίδος. Ἐκεῖνο δινάται μὲν πᾶς τις ν' ἀποδεχθῇ· εἰς τοῦτο ὅμως οὐδεὶς θέλει πεισθῆν, γιγνώσκων ἐκ τῆς ιστορίας τῆς τέχνης περισσότερον τι ἡ τὰ ἀπλᾶ διδόμενα τῶν ιστοριογράφων. Διότι, διτι ἡ ζωγραφική κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ "Ομηρου" εὔρισκετο ἔτι εἰς τὰ σπάργανα, δηδον δὲν πιστεύει τοῦτο μόνον διότι ὁ Πλίνιος ἡ ἀλλος τις τοῦτο ἀναφέρει, ἀλλ' ιδιως διότι ἐκ τῶν τεχνουργημάτων, ὃν οἱ ἀρχαῖοι ποιοῦνται μνείαν, κρίνει διτι καὶ μετὰ πολλὰς ἐκαντονταεπηρίδας δὲν εἶχον προχωρήσει ἐπὶ πολὺ παραδειγματα δὲ διτι αἱ εἰκόνες ἐνὸς Πολυγνώτου ἐπὶ πολὺ ἔτι δὲν ἔφιστανται τὴν αὐτὴν δοκιμασίαν, ἦν δηδο πιστεύει διτι δύνανται νὰ ὑποστῶσιν αἱ εἰκόνες τῆς ὅμηρικῆς ἀσπίδος. Τὰ δύο ἐν Δελφοῖς μεγάλα ἔργα τοῦ καλλιτέχνου τούτου, ὃν δηδο Παυσανίας ἀφίκε τοδούτον λεπτομερῶν περιγράφην, ἐστερούντο προδιλῶς πάσης προοπτικῆς. Τὸ μέρος τοῦτο τῆς τέχνης δέον νὰ θεωρήσωμεν ὡς μὴ ὑφιστάμενον παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις, πᾶν δὲ διτι διτι διέναν αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύει ἡ διτι καὶ αὐτὸς οὐτος ἀτελεστάτην διέναν τούτου εἶχεν. Ο "Ομηρος", λέγει ὁ Πόπ, δὲν ποέπει νὰ διτι ξένος πρὸς τὴν προοπτικήν, διότι οὗτος τὴν ἀπόστασιν ἐνὸς ἀντικείμενου ἀπὸ τοῦ ἄλλου καθαρῶς ἀναφέρει. Παρατηρεῖ π. χ. διτι οἱ κατασκοπεύοντες ἔκειντο διλίγον περιστέρων ἡ αἱ ἀλλαι μορφαὶ καὶ διτι ἡ δρῦς, ὑπὸ τὴν δοπιάνη ποιμάσθη τῆς θερισταῖς ἡ τράπεζα, πλαγίως ἴστατο. Καὶ διτι μὲν οὗτος λέγει περὶ τῶν ὑπὸ ἀγελῶν καὶ καλυβῶν καὶ σταύλων ἐσπαρμένων κοιλάδων,

1) Φωκικ., κεφ. ΚΕ' — ΑΔ'.

) "Ιδε ἀριθ. 22, σελ. 433—436.